

Folkebibliotekernes Netguide - FNG

Af Benedicte Kirkegaard og Gitte Rosenø

Baggrund

I takt med Internettets udbredelse og vækst valgte flere større biblioteker for 3-4 år siden hver for sig at udarbejde emnestrukturerede annoterede netguider for henholdsvis børn/unge og voksne. Ligeledes udvalgte og beskrev bibliotekerne de centrale søgemaskiner og emnestrukturerede indgange til Internet enten som en integreret del af netguiderne eller som selvstændige guider.

I erkendelse af, at det er en meget ressourcekrævende opgave at udarbejde guider til Internet - både økonomisk, teknisk og ikke mindst redaktionelt - blev projektet Folkebibliotekernes Netguide (1) igangsat efteråret 1997 af Herning og Helsingør med henblik på at skabe et samarbejde omkring udarbejdelse af en netguide for (folkebibliotekernes) voksne brugere. Personaleresourcerne ville kunne udnyttes mere hensigtsmæssigt - og der var samtidig basis for at skabe et langt bedre produkt.

I juni 1998 blev kredsen af deltagende biblioteker udvidet til 21, idet der blev etableret et produktionsfællesskab, bestående af samtlige centralbiblioteker, Københavns Kommunes Biblioteker, Frederiksberg Bibliotek, Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig samt folkebibliotekerne i Gladsaxe, Holbæk, Horsens og Randers. Den 18. marts 1999

blev Foreningen Folkebibliotekernes Netguide dannet ved en stiftende generalforsamling.

Bestyrelsen for FNG består af ledelsesrepræsentanter fra Herning, Helsingør, København og Holbæk og Redaktionsgruppen af repræsentanter fra Ålborg, Århus, Herning, Helsingør og Gentofte. Redaktionsledelsen varetages p.t. af Gentofte. Webmasterfunktionen for henholdsvis FNG Website og Info Website varetages af repræsentanter fra Herning og Helsingør.

Guiden er støttet af Udviklingspuljen for Folke- og Skolebiblioteker samt Centralbibliotekspuljen med kr. 550.000 i 1999. For år 2000 er reserveret kr. 500.000. Der er desuden ydet støtte fra Bibliotekarforbundets Udviklingspulje på kr. 50.000.

Formål og målgruppe

De overordnede formål med Folkebibliotekernes Netguide er bl.a.:

- at udvikle en frit tilgængelig og vederlagsfri web-guide
- at udvælge relevante informationskilder ud fra kvalitet, aktualitet og alsidighed
- at formidle og tilgængeliggøre web-ressourcer på en brugervenlig måde

Det er endvidere et mål, at medlemskab af Folkebibliotekernes Netguide skal bidrage til lokal kompetenceudvikling.

Den primære målgruppe er (folkebibliotekernes) voksne brugere, der som slutbrugere benytter guiden på biblioteket eller fra ekstern pc. Den sekundære målgruppe er informationsformidlerne i folkebibliotekerne.

Indhold

Guiden er under stadig opbygning og indeholder ultimo oktober ca. 2.000 annoterede internetressourcer, hvilket er en tilvækst på ca. 1.200 fra januar 1999. Målet er ca. 5.000 poster og i opbygningsfasen er udgangspunktet at registrere webressourcer, medens andre former for kilder - f.eks. newsgroups - ikke nødvendigvis er fravalgt, blot nedprioriteret i første omgang.

Alle emneområder søges dækket og der tilstræbes en nogenlunde ens detaljeringsgrad, dog med vægt på emner der erfaringsmæssigt er behov for i folkebibliotekssammenhæng og indholdet skal principielt være af interesse for alle, uanset hvor man bor i landet. Det betyder bl.a., at webressourcer af lokal karakter ikke medtages i FNG, og at bibliotekerne selv eller evt. centralbibliotekerne må løfte denne opgave.

Det faglige niveau spænder fra folkeskolens ældste klassetrin til universitetsniveau - akademiske/forskningsmæssige ressourcer medtages dog, hvis de også kan være relevante for en bredere målgruppe.

Guiden skal medtage de kvalitetsmæssigt bedste danske webressourcer suppleret med nordiske, europæiske og andre udenlandske. Der udvælges primært webressourcer på følgende sprog: skandinavisk, engelsk, tysk og fransk - andre sprog medtages dog når emnet eller målgruppen taler herfor. Der medtages fortrinsvis gratis ressourcer, enkelte centrale betalingsressourcer kan dog medtages med tydelig angivelse i noten.

Selektion

Et helt centralt spørgsmål i forbindelse med udarbejdelse af en netguide er, hvilke selektionskrite-

rier der ligger til grund for udvælgelsen af de kvalitetsmæssigt bedste webressourcer. Der findes et væld af kilder på Internet om selektionskriterier heriblandt fra Scout Report og SOSIG. Redaktionsgruppen har, på baggrund af disse og egne høstede erfaringer, udarbejdet en checkliste, som ikke skal gennemgås i alle detaljer, men som kan danne grundlag for overvejelser ved vurdering af en webressource.

Mange fagreferenter ville ved produktionsfællesskabets start have sat pris på formulerede overordnede politikker og delpolitikker for selektion. Redaktionsgruppen fandt imidlertid, at guiden på daværende tidspunkt ikke havde et tilstrækkeligt volumen til at kunne danne grundlag for udarbejdelse af mere specifikke selektionspolitikker. I samarbejde med de deltagende bibliotekarer vil der i løbet af efteråret 1999 blive taget initiativ til at få udarbejdet disse politikker.

Indeksering

Der er i 1999 indledt et samarbejde med Dansk BiblioteksCenter (DBC) omkring emneindeksering. Derudover anvendes "DBC's emneordliste" bl.a. for at skabe en vis sammenhæng ved emnesøgning i andre baser, f.eks. Danbib, Artikelbasen og de lokale bibliotekssystemer.

Noter

Det tilstræbes, at posterne kun forsynes med korte noter (3-4 linier), da slutbrugeren erfaringsmæssigt ikke læser lange, uddybende beskrivelser. At beskrive en webressource med få velvalgte ord er en tidskrævende proces - svært er det, efter en større analyse at komprimere det hele ned til ganske få linier.

Emnemæssig opbygning og søgefaciliteter

Guiden, der er udviklet i samarbejde med DDE, er opbygget i et emnehieraki bestående af 21 hovedkategorier, der igen er underdelt i to niveauer. Intentionen er indtil videre, at der ikke skal være mere end tre klik til den relevante webressource.

Ved klik på en emnekategori på niveau 1 vises webressourcer af overordnet karakter. De enkelte emnekategorier er generelt systematisk underdelt. Hvor der ikke kan skabes en entydig, logisk

struktur, er anvendt en alfabetisk eller geografisk opstilling afhængig af emnets karakter.

Ud over den emnemæssige indgang indeholder guiden en søgefunktion, hvor der kan vælges mellem fritekstsøgning (titel, emne, udgiver og note), søgning på kontrollerede emneord eller søgning på titel.

Faglig organisation

Intentionen har været at opbygge en decentral struktur, hvor det er bibliotekarer med den daglige kontakt til brugerne, der foretager selektion, beskrivelse og inddatering af internetressourcerne. P.t. samarbejder ca. 90 bibliotekarer om udarbejdelsen af FNG. Den faglige organisation består af en redaktionsgruppe, kontaktpersoner, emneredaktioner indenfor de enkelte emneområder og fagreferenter.

Redaktionsgruppen

Redaktionsgruppen er ifølge vedtægterne ansvarlig for selektionsprincipper for guiden, emnestruktur og brug af emneord, grænseflade og design, fordeling af ansvar for emneområder, information til fagreferenterne og afholdelse af møder/workshops for repræsentanter for de deltagende biblioteker. Redaktionsgruppen har for at sikre en vis homogenitet udarbejdet forskellige praktiske vejledninger, således at der er et fælles grundlag for de deltagende biblioteker at arbejde ud fra. Retningslinierne omfatter bl.a. beskrivelse af opgavefordelingen, kilder til afsøgning af et emneområde, selektion af internetressourcer, klassifikation, udarbejdelse af noter, inddatering og opdatering af poster. Alle vejledninger er synlige på Info Website.

Redaktionsgruppen afholder ca. 6 årlige møder og i perioderne mellem disse kommunikerer gruppen flittigt via en mailing-liste. Her diskuteres bl.a. standardisering på forskellige områder, overordnede politikker samt indkomne spørgsmål og ønsker om strukturændringer. Brugen af mailing-listen betyder, at der løbende kan træffes beslutninger om f.eks. strukturændringer og at kun spørgsmål af overordnet karakter må afvente behandling på førstkommende redaktionsmøde.

Kontaktpersoner

De deltagende biblioteker har hver udpeget en

kontaktperson, som bl.a. har til opgave at være bindeled mellem Redaktionsgruppen og det respektive bibliotek, at sikre – i samarbejde med bibliotekets ledelse - at der afsættes tilstrækkelige personaleresourcer til FNG-arbejdet, at afholde interne møder med bibliotekets fagreferenter, opsamle ønsker om deltagelse i/afgivelse af emnegrupper og at medvirke til intern og ekstern orientering om og markedsføring af FNG.

Emneredaktioner

Inden for de enkelte emnekategorier er etableret emneredaktioner, bestående af fagreferenter inden for emneområdet og en emneredaktør, der vælges af og blandt fagreferenterne. Emneredaktionernes opgaver er bl.a. løbende at vurdere emnestrukturen, emneord og dækning indenfor emneområdet, at fordele ansvaret for delemnerne, løbende at overvåge brugen af emneord og noternes udformning, at etablere rutiner for korrekturlæsning, at sikre at væsentlige fælles faglige kilder checkes for nye, relevante ressourcer og at formulere en delpolitik for udvælgelse af ressourcer indenfor emneområdet. De enkelte emneredaktioner består typisk af bibliotekarer fra 2-3 biblioteker.

Emneredaktører

Emneredaktørernes opgaver omfatter bl.a. koordinering af arbejdet i emneredaktionen, at være bindeled mellem fagreferenter og Redaktionsgruppen - f.eks. i forbindelse med oprettelse af nye undergrupper eller ændringer i struktur - og at viderebringe information fra Redaktionsgruppen til fagreferenterne.

Fagreferenter

Den enkelte fagreferent er ansvarlig for et eller flere delemner. Fagreferenten har til opgave at gennemgå emneområdets centrale informationskilder med henblik på at udvælge, klassificere, katalogisere, indeksere og inddatere nye webressourcer - d.v.s. at foretage alle rutiner; en ny arbejdssituation i bibliotekerne, idet disse funktioner traditionelt har været placeret i flere forskellige afdelinger. Endvidere skal fagreferenten foreslå biplacering af egne eller andres poster, løbende foretage linkcheck af egne poster og kassation af web-ressourcer, der er inaktive, uaktuelle eller erstattet af andre samt efter behov foreslå oprettelse af nye (under)grupper.

Kompetenceudvikling og uddannelse

De producerende bibliotekarer, d.v.s. fagreferenterne, trådte ind i samarbejdet med vidt forskellige forudsætninger: Ikke kun den arbejdsmæssige baggrund var forskellig (reference- eller udlånsbibliotekar), men også erfaring med udvælgelse af web-ressourcer, emneindeksering m.v. spændte fra fagreferenter med ingen – eller næsten ingen – erfaring med Internet til fagreferenter, der tidligere havde været med til at udarbejde større, lokale netguider. Både for at sikre kvalitet og konsistens i guiden og for at fremme den kompetenceudvikling, som deltagelsen indebærer, har Redaktionsgruppen lagt stor vægt på at få igangsat et uddannelsesforløb for alle fagreferenter.

Første del af dette uddannelsesforløb er ved udgangen af oktober 1999 afsluttet: I samarbejde med DBC er der blevet afholdt 6 éndags-kurser i emneindeksering. På baggrund af disse kurser vil Redaktionsgruppen fortsætte samarbejdet med DBC omkring udarbejdelse af en egentlig vejledning i emneindeksering til internetvejvisere.

Redaktionsgruppen planlægger nu næste kursusforløb, der skal omhandle udarbejdelse af noter. To af gruppens medlemmer vil varetage såvel udarbejdelsen af et kompendium som selve undervisningen.

På længere sigt håber Redaktionsgruppen desuden at kunne tilbyde fagreferenterne kurser i metoder til afsøgning af faglige kilder på Internet og selektion/vurdering af internetressourcer.

Kommunikation

At skabe et åbent forum omkring FNG har høj prioritet. På Info Website lægges al dokumentation bl.a. emnestruktur med ansvarshavende bibliotekarer og vejledninger suppleret med nyheder, barometer over vækst mv.

Kommunikationen mellem Redaktionsgruppen, kontaktpersoner og emneredaktører (samt internt i emneredaktionerne) sker næsten udelukkende pr. e-mail (ofte med vedhæftede filer), hvilket indebar nogle begyndervanskeligheder. Billedet er broget hvad e-mail angår - nogle biblioteker

har egne (forskellige) mail-systemer, nogle anvender gratis tjenester på Internet, og nogle steder må flere kolleger dele en e-mailadresse. Filer, der havde krydset flere systemer, blev undertiden fuldstændig krypteret, hvorfor Redaktionsgruppen, efter at have eksperimenteret med flere forskellige formater, endte med at anbefale den laveste fællesnævner: rtf-formatet. Den elektroniske kommunikation har dog i det store og hele fungeret godt - og har (som en sidegevinst) også bidraget til kompetenceudviklingen.

Udover kontakten mellem den enkelte emneredaktion og Redaktionsgruppen har sidstnævnte bestræbt sig på efter hvert redaktionsmøde at udsende et Nyhedsbrev pr. mail med opsummering af de vigtigste vedtagelser/anbefalinger. Alt efter karakteren af Nyhedsbrevet er dette tilgået emneredaktørerne og/eller kontaktpersonerne. De fuldstændige referater af Redaktionsgruppens møder kan – i lighed med Bestyrelsens referater – læses på Info Website.

Det er hensigten at afholde mindst ét årligt stormøde for de deltagende biblioteker. I 1999 fandt mødet sted i september med deltagelse af samtlige kontaktpersoner, samtlige emneredaktører og Redaktionsgruppen. Engagementet var stort og Redaktionsgruppen overvejer nu, om der er behov for mere end det ene årlige møde; sikkert er det, at der til kommende møder skal afsættes mere tid til diskussion.

Markedsføring

I takt med at guiden har fået et rimeligt omfang, har Bestyrelsen udarbejdet en plan for markedsføring rettet mod slutbrugerne og undervisere i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne (informationsformidlerne/kollegerne blev tidligt orienteret gennem de biblioteksfaglige tidsskrifter).

Markedsføringsplanen indebærer, at der foreløbig er sendt artikler til Folkeskolen og Gymnasieskolen samt pressemeddelelser til de landsdækkende aviser, www.cultur.com og www.comon.dk (sidstnævnte har efterfølgende anmeldt FNG i sektionen Webguiden, uge 43, 1999). Næste led bliver udsendelse af information til regionale og lokale aviser, herunder også ugeaviser.

Endelig er der blevet produceret 200.000 postkort med FNG's åbningsbillede – postkortene er tænkt til uddeling via bibliotekerne og på uddannelsesinstitutioner.

Alle folkebiblioteker kan anvende hele FNG eller dele heraf til lokal markedsføring og profilering, også selv om de ikke indgår aktivt i produktionsfællesskabet.

Hvor langt er vi?

Guiden er under stadig indholdsmæssig opbygning og teknisk udvikling og Redaktionsgruppen har valgt systematisk at arbejde med de forskellige områder blokvis. I 1999 har arbejdet – ud over det daglige redaktionelle arbejde - været koncentreret om at sikre kvalitet og konsistens i guiden på områderne emneindeksering, udarbejdelse af noter og anvendt terminologi.

Det daglige check af nye ressourcer vidner om god vækst i FNG og mange biblioteker er i løbet af 1999 ophørt med at udarbejde egne netguider og linker i stedet til FNG og/eller dele heraf.

Brugen af FNG er også stigende. På hverdage har der i oktober 1999 været ca. 1.000 daglige brugere og 400-500 på søndage. Tallet viser ikke, hvor meget den enkelte bruger benytter guiden under besøget.

Hvilke opgaver vil vi prioritere i det fremtidige arbejde?

Der skal fremover foregå en teknologisk videreudvikling – samtidig med at det faglige, redaktionelle og organisatoriske arbejde skal have høj prioritet. Fagligt er det væsentligt at sikre den fortsatte vækst/vedligeholdelse af web-ressourcer, at få udarbejdet selektionskriterier/delpolitikker på de enkelte emneområder og fortsætte det uddannelsesforløb, der allerede er igangsat. Redaktionelt er det vigtigt at følge aktiviteterne, koordinere, rådgive og sikre en vis homogenitet, samt at være konsulent for de enkelte emneredaktører og fagreferenter. Ligeledes må det sikres, at den etablerede organisation fungerer.

I år 2000 vil indsatsen være koncentreret på følgende områder:

- Færdiggørelse af indekseringsvejledning i samarbejde med DBC
- Vidensorganisering og emnestrukturering i relation til en eventuel ny emnestruktur
- Fortsættelse af uddannelsesforløb for fagreferenter
- Grafisk forbedring af guidens fremtoning og brugergrænseflade
- Forbedring af systemets søgefunktion og administrationsrutiner
- Yderligere markedsføringsinitiativer

Som baggrund for en eventuel ny emnestruktur ønskes foretaget en eksten evaluering fra professionel side samt en undersøgelse, der inddrager slutbrugeren.

Der forventes et niveau i vedligeholdelse og indholdsmæssig udbygning af guiden således, at den ved udgangen af år 2000 omfatter ca. 3.500 poster. Det endelige volumen forventes tidligst at være nået i år 2001.

Afrunding

Efter at have deltaget i redaktionsarbejdet i godt et år, kan vi kun konkludere, at det er utroligt positivt, spændende og udfordrende at samarbejde med så mange engagerede kolleger fra hele landet. I Redaktionsgruppen har vi samtidig oplevet et virkelig givende samarbejde både fagligt og personligt; der bliver arbejdet hårdt og intenst under møderne, men latter og venskabelige, rå bemærkninger er også faste ingredienser.

Endelig er det en stor tilfredsstillelse at deltage i et projekt, der tegner til at blive til glæde for slutbrugeren og samtidig et centralt arbejdsredskab i det daglige formidlingsarbejde på bibliotekerne.

Note

1. www.fng.dk

Referencer

Folkebibliotekernes Netguide (www.fng.dk)
Info Website (<http://info.helsbib.dk/netguide/>)